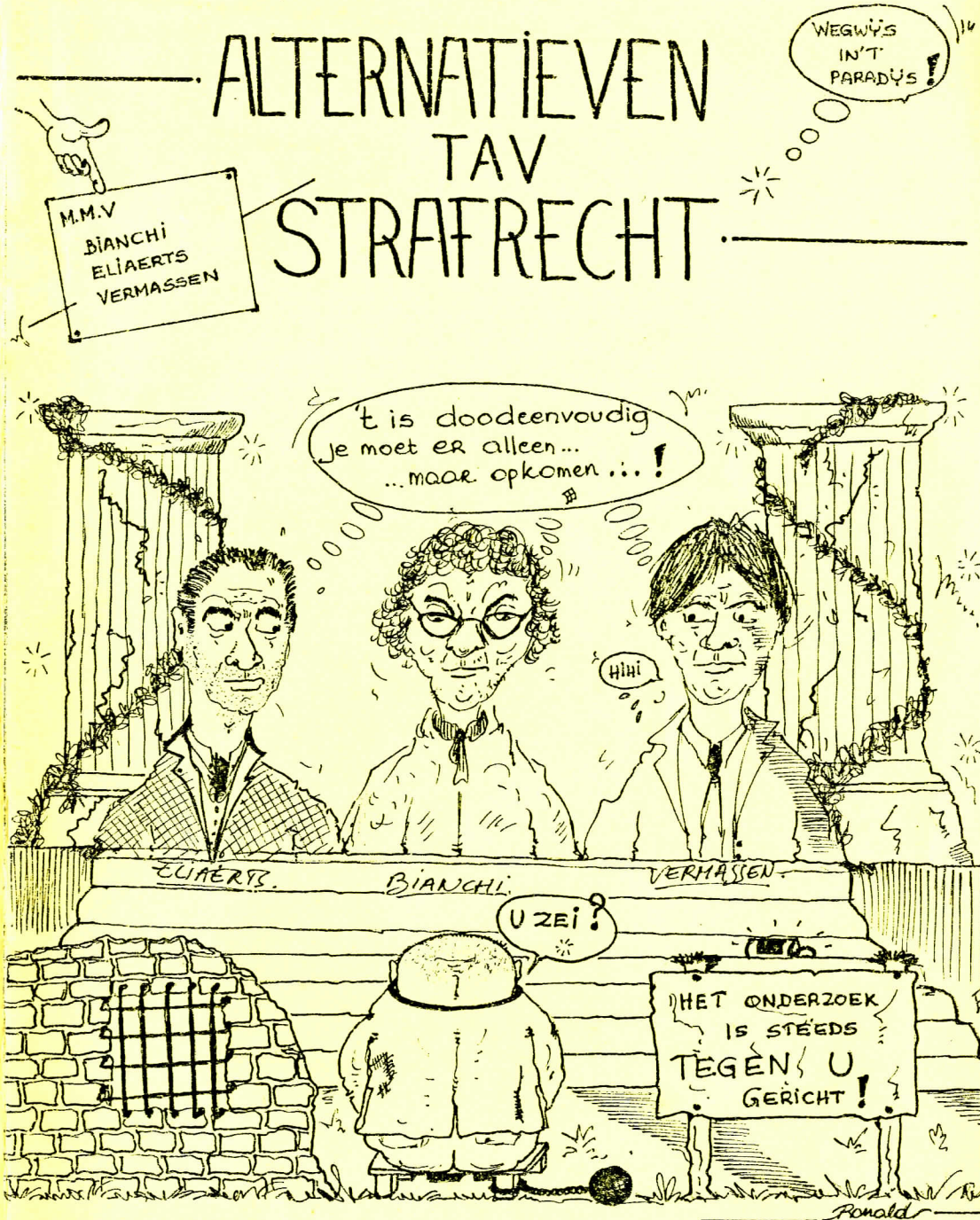

gelijke ontwikkeling te voorkomen. Ik heb daarstraks gezegd dat we vakverenigingen moeten aan inschakelen, maar nooit één persoon voor de leeuwen gooien. Dat moet je ook met de onderhandelingen niet gaan doen, want dan zouden de marginalen er inderdaad de dupe van worden. We moeten als het ware een wetgeving maken zodat onderhandelingen over konfliktstof alleen tussen groepen kunnen plaatsvinden. Wie in die groep zal zitten, kan variëren. Dat kan zijn familie zijn, dat kunnen vrienden zijn, dat kan een vakvereniging zijn, dat kan een buurt zijn, misschien heeft hij ook wel ideeën over wie hij het liefst om zich heen kan zien. Ik heb het zelf 'vrienden en magen' genoemd. Het kan m.i. voorkomen dat marginalen die de sociale know-how niet hebben om in die vrijplaatsen behoorlijk te functioneren er de dupe van worden.

PWH: Ik zou er nog heel even iets willen aan toevoeren. Verleden week om 9h30 stonden twee heren van de gerechtelijke politie aan mijn deur. Ze zeiden dat ik geseind was, ze zeiden niet waarvoor, en ik veronderstel dat het in hun computer was. Toen ik dat zei, zeiden ze meteen dat ze niet over computers beschikken. Ik moest meekomen en ik weigerde dat. Ze waren dan heel kwaad en ze zijn een uur later teruggekomen... met 5 man, ondercommissaris Tulkens op kop, met een aanhoudingsbevel. Toen bleek dat minister Nothomb van binnenlandse zaken, - ikzelf heb maar 10 maanden burgerdienst gedaan- gezegd had dat ik meteen moest worden aangehouden. Ik ben voor onderzoeksrechter Winnen moeten verschijnen, die heeft mij op een grove wijze de mantel uitgeveegd, dat het geen doen was dat ik niet meteen was meegegaan met die heren... Ik zei dat het in de wet stond dat ze mij door een papier te tonen wel degelijk kunnen aanhouden. Diezelfde namiddag - ik word dus ook nog verdacht van dossiers te hebben onttrokken uit het arrondissementskommissariaat, dossiers met informatie over gewetensbezwaarden... die achteraf zijn terugbezorgd- hebben ze daar een grote doos persoonlijk materiaal, tijdschriften e.d. meegenomen... Maandag ben ik teruggegaan om die snullen terug te halen maar die blijven in beslag genomen. Blijkbaar kan het hier in België wel dat 'Mein Kampf' van Hitler overal verkocht wordt, maar mag je niet eens benaelde antimilitaristische lektuur die uit Nederland kwam, in je bezit hebben...

.....

VOORWOORD

- Deze tekst is de onveranderde weergave van het debat dat gehouden werd op 24-11-1982 in zaal Isol, waar respectievelijk prof. Eliaerts, Jef Vermassen en Herman Bianchi met volle overtuiging hun visie hebben gegeven op het huidige strafrecht en zijn mogelijke alternatieven.

Wij, van onze kant, zijn er van overtuigd dat deze tekst, enig in zijn soort, u zeker nog zal laten met enkele vraagtekens, doch bedenk dan dat deze publikatie vooreerst bedoeld is om het betoog van de sprekers aldaar op papier vast te leggen en ten tweede om een stap te zijn in, het begin van een verdere bewustmaking.

In de hoop hierin enigszins te voldoen zowel nu als in de toekomst danken wij u alvast voor de steun en rekenen we op uw aanwezigheid bij één onzer volgende initiatieven.

genegen groeten,

Radicale Criminologen.

PROF. ELIAERTS .

--" Betrokken partijen die samen naar een oplossing zoeken, zelf schadevergoedingen betalen en waarbij dus het dwangmatige van het overheids-optreden uitgeschakeld is is volgens mij zeker een goed idee "--

...de vraag is enkel, hoe kunnen we hier mee weg. Wat impliceert deze verplaatsing van het strafrecht naar een ander recht. Dat roept zoals eerder al gezegd een aantal vragen op. Zijn burgerlijke rechtbanken en het burgerlijk recht in staat om dergelijke zaken op te vangen? Ook al laat men veel initiatieven langs de mensen zelf gaan en niet a altijd langs een rechter...

Op de rand tussen het juridisch systeem en erbuiten zijn alternatieven die men bv. kwalificeert als diversion. (RECHTSOMLEGGING). Diegene die gevat wordt voor een misdrijf, gaat niet verder in de procedure, doch wordt als het ware uit het systeem gediverteerd. Men tracht dan aan konfliktoplossing te doen, ofwel een zekere vorm van hulpverlening op te zetten, waarbij een andere vorm van het civiel recht terag te vinden is nl. het contract - gedachte..- diegene die een misdrijf gepleegd heeft, maakt een contract met diegene die in het strafrechtstelsel de zaak in handen heeft, en doorverwijst, waarbij hij dus een deel van de verbintenis moet uitvoeren.

Hier rijzen dadelijk een heleboel meningen en vragen zowel pro als contra, elementen die ik vandaag niet allemaal kan behandelen op dit na dat het geheel geld kost, dat er een infrastructuur voor nodig is enz... Belangrijke vraag is echter ook, - hoe staat het systeem daar zelf tegenover.- als ze het moeten toepassen, wat is dan hun houding.- Welke controle heeft men op dergelijke mechanismen.- Verliest men niet een paar waarborgen, die het strafrecht nu juist heeft.- (bv. inzake procedurewaarborgen)- Worden de rechten en de privacy van het individu niet nog meer geschonden dan bij de gewone procedure.

Het zijn in feite twee grote vragen.

-wordt de diskretionaire macht van de beslisser in een systeem niet NOG GROTER dan in het huidige? (wat men in het engels "netwidening" noemt)

-biedt men het strafrecht zo geen mogelijkheden om het nog meer te doen uitzwermen dan het nu het geval is?

Voor de rest pleit men binnen het systeem nogal eens voor probatie, en de uitbreiding ervan.- die echter niet worden toegepast- Je zit steeds met een aantal dilemma's die eigen zijn aan het systeem. Probatie, wat betekent dat eigenlijk?

Betekent dat dat controle die je instelt, een behandeling in vrijheid is. Is het een hulpverlenende approach? Er zijn landen waar men zegt, OK, dat medische moet eruit. Probatie moet betekenen dat iemand niet in de gevangenis gaat...

Een belangrijk probleem is dus in hoeverre komen alternatieven in de plaats van een gevangenis. Dat moet goed bekeken worden.

Geen behandeling (?) maar een verscherpte controle in vrijheid.

In Zweden dankt men ondermeer aan een systeem van intensive supervision... dat men niet naar de geneesheer moet lopen, maar wel een strengere controle krijgt van bepaalde agenten... van politie(?) ipv gevangenisstraf. Ook is er de -dienstverlening, de community-service-order.

Het is een activiteit die men in zijn vrije tijd onbezoldigd verricht... ergens in de sfeer van dienstverlening aan mensen. Een klassiek voorbeeld is de dronken autobestuurder die na bekeuring een paar uren van zijn

vrije tijd in een hospitaal moet werken. Bv. met het verzorgen van een aantal mensen, slachtoffers van een autoongeval. Doch ook hier rijzen enkele vraagtekens, over de mate dat zoiets ethisch en of praktisch kan verantwoord worden. In hoeverre zoiets een alternatief is.

Een volgende bedenking die ik me maak is wanneer men over alternatieven praat, denkend aan de afstand tussen wetenschappelijke criminologie en praktijk, moet je toch kunnen komen tot een dialoog tussen onderzoekers en beleidsmensen en dit op alle niveaus. En niet in het minst dan ook eens eindelijk tussen parlementairen en bv. praktijkmensen? Indien een plan gelanceerd wordt door professoren in de crim. dan schiet dat aan de werkelijkheid zeer dikwijls voorbij. Weten hoe de mensen in de praktijk ervaren, hoe zij denken, reageren. Wat in de praktijk moeilijk is om te weten te komen enz... Wij hebben bv. heel wat moeilijkheden gehad om een strafrechter te mogen spreken. Dat heeft in vele gevallen tot een botte weigering geleid. Men zei soms botweg: een strafrechter praat niet. Hij is onafhankelijk, hij staat buiten alle invloeden

Er zijn enkele initiatieven (alternatieven) die van de grond komen. In het Waalse landgedeelte waren er Bv. assisen penitentiaire waar men tot een discussie is gekomen tussen strafrechters, politie, parket, penitentiaire administratie... over de criminele politiek, die zou kunnen gevoerd of aangepast worden.

Indien men dat niet doet denk ik dat er weinig verbeterd. Men moet komen tot discussie. Indien alternatieven gestemd worden zullen deze toch moeten worden toegepast door deze mensen. -het zal steeds de rechter zijn die er al dan niet mee gaat werken.-
Waarom volgens mij de probatie in ons land mislukt is, is omdat de rechters bij de voorbereiding van het initiatief niet betrokken waren. En er alzo niet in geloofden.

Ikzelf geloof ook niet in grootschalige, dus van bovenaf besliste hervormingen. Bv. zoals de Commissie ter herziening van het strafwetboek. Die plots met een NIEUW WETBOEK afkomen.
Wat men moet doen, lijkt in Nederland en enkele andere landen is beginnen met kleinschalige experimenten, die ook wetenschappelijke waarde hebben. En te werken vanuit de en met de betrokkenen, nl. de ervaringen van de delinquenten zelf.

Want heel wat alternatieven worden immers niet alleen gesmaakt door de strafrechter, maar ook door de betrokken delinquent.

J. VERMASSEN (advocaat) -

-- " Het onderzoek is Steeds TEGEN U gericht " --

.... Criminaliteit is volgens mij grotendeels machtsmisbruik, en dan leert de revaring mij elke dag dat het machtsmisbruik van de machteloze gestraft wordt, en dat het machtsmisbruik van de machtige ongestraft blijft. Ik denk bv. aan het weigeren van een zaal voor een democratisch gebeuren als dit. Dat doet mij denken aan machtsmisbruik van machtigen, dat crimineel lijkt, maar niet bestraft wordt. En wat mij dan nog vooral opvalt is dat wij hier nu in België zittend nog moeten ontvangen worden door vreemdelingen, om die avond hier toch nog te laten doorgaan. Dat stemt m. i. ten eerste tot nadenken. Ik zeg dit omdat ik twaalf jaar geleden aggestudeerd ben aan deze unief, nog altijd een zekere fierheid erover draag, maar vanavond toch zwaar mijn hoofd tussen de pluimen steek.

Vanavond zal ik mij echter beperken tot de praktijk. En hoofdzakelijk dan tot de situatie van de beschuldigde in dit rechtssysteem. Dat ik niet over het slachtoffer spreek wil niet zeggen dat ik er niet mee begaan ben, doch mijn thesis is deze dat zowel slachtoffer als dader bij het gebeuren weinig komt doen. Dat wij beide wel nodig hebben voor het circus of de show die we opvoeren is vanzelfsprekend. De assisenzaak is een groot toneel waar velen zich vet aan mesten. De advocaten, de rechter (die een grote zaak gekregen heeft), de procureur-generaal (die een grote zaak te verdedigen heeft) en de pers en het publiek die zich dan ook massaal kunnen afreageren, ... "want kijk eens hoe goed ik ben en ... HOE SLECHT die man wel is".
Dus we gaan het hebben over de beschuldigde in het algemeen, en een eerste zaak die me daarbij van het hart moet is dat de beschuldigde steeds een onderzoek TEGEN zich krijgt. Ook u kan morgen beschuldigde zijn. U kan niets goed meer doen. Alles wordt tegen u uitgelegd. U bent geïsoleerd als de dader. - Mijn pleidooi hier is erop gericht dat wij meer aandacht zouden moeten schenken aan de rechten van de verdedigde. De beschuldigde in een assisenzaak staat bv. voor een groot dilemma... hij weet niet of ie ~~er~~ goed aan doet zijn excuses aan te bieden aan het slachtoffer. Doet hij dit, dan zal men zeggen, wat een schijnheiligaard, hij wil ons vertederen om er goedkoop vanaf te komen, doet hij het echter niet dan zegt men, wat een bruto, hij is nog te lomp om eraan te denken. Gans de procedure is alzo in zijn geheel een tweesnijdend zwaard, steeds tegen u gericht.
Een ander concreet voorbeeld. Een vreemdeling wordt aangehouden voor drugssmokkel. Na huiszoeking vindt men echter niets. Voor de raadkamer zegt dan de Procureur des Konings: "kijk meneer de voorzitter, volgens mij is hij zeer duidelijk een drughandelaar want er is een huiszoeking gepleegd en er is niets gevonden. Hij is dus een zeer gekwikt handelaar." - waarop ik repliceer: "mijnheer de procureur, als u iets vindt dan moeten wij niet meer pleitten want dan is het bewijs geleverd dat hij een handelaar is en als u niets vindt dan is dat bewijs zeker geleverd, want dan ben ik een zeer gevaarlijk handelaar." In die sfeer moet dan een beschuldigde zich verdedigen. Gisterenmorgen een ander flagrant voorbeeld.
In een woedebui schiet iemand een andere man neer. Hagelregen in de Buik. Hij wordt op zeven plaatsen geopereerd en komt erdoor. De dader wordt vrij vlug aangehouden en zegt ik heb accidenteel gevraagd. Ik wou die man bedreigen doch plots ging de haan af, zonder dat ik het wou.

Men zegt, daar geloven we niets van en de man blijft 5 maanden in voor-arrest. Als na een tijd het rapport van het ballistisch onderzoek binnenkomt staat op 't einde van zijn verslag, dat als de versie van de beklaagde juist is, hij gewond moet zijn tussen of aan de wijsvinger en/of nagel van de duim, door de mogelijke terugslag van het wapen. De onderzoeksrechter roept de man bij zich en stelt hem een vraag hieromtrent: "nog een klein detail, als de feiten gebeurt zijn, was u toen gewond". Waarop de man zich boos maakt en zegt, wat is dat voor belachelijke kul, maar als u het mij toch vraagt ja ik was gewond tussen duim en wijsvinger, zelfs de nagel van mijn duim is eraf. - Ik krijg hem vrij in ~~de raadkamer~~ de raadkamer doch de procureur gaat in beroep in Dendermonde. Ik denk dat moet vlot gaan gezien het ballistisch rapport. De procureur-generaal die daar het verslag doet - en dat is nog een aspect, de procureur-generaal is een partij!!, de zaak komt voor rechters die het dossier niet kennen en één van de partijen doet het verslag van het dossier. (of dit objectief is?)

Hij doet dus lijk gezegd het verslag en maakt de beklaagde zo zwart als een pot. Ik moet hem dan witwassen en verwijs hierbij naar het ballistisch rapport. Als ik gedaan heb heeft de proc.-gen. echter nog iets in de mouw want dan zegt hij: "deze morgen is bij het dossier van Dendermonde naar Gent nog een brief toegekomen. In deze brief blijkt dat de onderzoeksrechter de dokter die aangesteld was onmiddellijk na de feiten heeft laten ondervragen, met de vraag - heeft u bij de dader na de feiten iets vastgesteld? - U kan zich nu wel inbeelden dat de wetsgeneesheer hoofdzakelijk met het slachtoffer bezig is en veel minder met de verwondingen van de dader. Dus de geneesheer zegt: "ik weet daar niets van af." - wat zo logisch is als het groot is. En hiervan maakt de proc.-gen. dan gebruik om tegen mij te zeggen, nadat ik gepleit heb: "wat u daar zegt is dikke zever want zie wat de wetsgeneesheer verklaart."

feit is dus dat één hij het als repliek gebruikt, zelfs bewaard, en twee dat het stuk pas 'smorgens is toegevoegd aan het dossier, zonder dat het kon worden ingezien door de verdediging.

Moest dit een stuk geweest zijn dat in het voordeel had gespeeld van de beklaagde, dan kan u zich best inbeelden dat het pas met de post van elfen zou zijn toegekomen ipv die van acht uur.

Waar zijn hier de rechten van de verdediging.

Ik ga u nog een paar voorbeelden geven om aan te tonen dat op het vlak van ons rechtssysteem nog vele gebreken schuilen.

Wie komt in handen van het parket, dat zijn doorgaans de marginalen. Het zijn niet de grote schurken. Ik kan u statistieken geven die zeggen dat 70 à 80% van de gevangenen geen echte criminelen zijn. Van de 30.000 mensen die jaarlijks met de gevangenis te maken hebben, zijn er maar een paar honderd echte criminelen.

Welnu die marginalen die erin terecht komen, komen in een systeem; waar ze compleet de kluts kwijt raken... zij worden ondervraagd, in de stijl van: "meneer beken snel, dan zijt ge over een uur thuis".

Dat is alle daags, en dan zeggen ze mij achteraf, "ja ik heb maar bekend want ze zeiden mij dat ik dan naar huis mocht." En het is nu juist zo dat ge dan pas niet naar huis moogt, doch dat ondervinden ze pas als het kruisje gezet is. Die mensen weten niet wat hun rechten zijn.

In ons rechtssysteem zit men de eerste drie dagen op sekreet. Waar niemand, ook niet de advocaat zijn klient kan bezoeken, waardoor hij totaal is overgeleverd aan de fair-play van zijn ondervragers?... Dit moet in vraag gesteld worden. De advocaat zou van in het begin mogen aanwezig zijn... zelfs bij de ondervraging. Ikzelf schrik er een beetje voor terug, omdat wij dan niks anders meer te doen zouden hebben. Doch in principie zou het mogelijk zijn. Zodat wij weten wat en op welke

wijze de man verklaart. Soms is het net of de man vier bladzijden aan een stuk heeft staan te pleidooien, terwijl hij in feite alleen heeft staan ja en nee te zeggen. En als wij dan zeggen, dat heeft die man nooit gezegd, dan zeggen zij, daar zijn ze weer... de aanvallers van het systeem. Dan zijn wij de bedriegers, zijn wij de mensen die fout noteren. Bv. in een verklaring afgelegd door een getuige in een belangrijke zaak staat geschreven: "...daarboven verklaart hij dat bannuit de annotatie van de rijkswacht de van 7 jaar geleden de..." Ik laat die getuige oproepen voor het hof van Assisen en stel hem één enkele vraag. "kan u aan de getuige vragen wat het woord annotatie betekent" waarop de getuige zegt: "wat is dat voor een vraag dat woord ken ik niet" ik repliceer en zeg: "gij moet dat woord kennen, gij hebt dat ondertekend"... en als antwoord komt dan "...aah nee meneer dat woord gebruik ik nooit". Daarmee is het voor mij duidelijk dat er in bepaalde gevallen zinsconstructies gewijzigd warden. Wetende dat de zin, de manier waarop hij uitgesproken wordt zeer belangrijk is.

Het wordt echter nog veel erger wanneer de psychiater ter plaatse komt. Terwijl in Nederland een psych. pas een verslag mag maken na 30 uren te hebben gepraat met de betrokkene, ken ik hier geen enkele die al ooit meer dan drie uren met zijn patient (beklaagde) heeft gepraat. Zelfs zijn er hier in België bij die durven verklaren, laat mij er maar eens even alleen bij hij zal wel bekennen. Kunt u zich dat voorstellen. Een psych. die zich dat tot taak stelt. Hem gedichtjes laten schrijven en dah een poetisch expert erbij die dan zegt ja dat is de dader! Ik weet goed waarover ik praat, dat zijn concrete feiten.

Een andere zaak is de geheimhouding. Zij speelt perfect ten aanzien van de verdediging. Wanneer iemand voor de raadkamer komt voor 5 dagen, zien wij dat dossier niet. Wij komen binnen en de onderzoeksrechter maakt een verslag van wat in het dossier staat. Hij kan zeggen en verzwijgen wat hij wil, niet dat hij dat doet, maar het kan. Wij staan daar echt voor piet snot. Zelfs kan het zo erg zijn dat we onze klient pas in de raadkamer ontmoeten als ie op sekreet stond. In de Kamer van Inbeschuldigungsstelling is het nog erger. Daar wordt het verslag gedaan door de proc.-gen die ook verzwijgt wat hij wil. Geheimhouding, zolang het onderzoek loopt zeer zeker. Met goede relaties kom je meer te weten. Betreft het een aangehouden die in de gevangenis vertoef dan hebben we 48 uur de tijd om het dossier in te kijken, 48 uur vooralleer hij voor de raadkamer verschijnt. Dan is het weer voor een maand gedaan. Nochtans stellen wij vast dat de pers die met de zaak veel minder te maken heeft als wij, vaak zeer goed is ingelicht. Bij zware zaken waarin onze kliebt op sekreet zit gaan wij kranten kopen om iets van de feiten te weten, stel u dat eens voor... De proc. des Konings geeft dagelijks persconferenties, geziende persvrijheid en het recht op informatie. Maar dan zien wij ook hee l dikwijls proefballonnetjes, om het onderzoek in een bepaalde richting te duwen, waar wij helemaal niet op kunnen reageren. Een advocaat mag geen persconferenties houden. En dan lees ik bv. in de krant: dat de advocaat Graindorge de ontwerper is van een plan voor een aanslag op Haig.... dat hij initiatiefnemer was gezieh men in zijn prullemand het plan voot de aanslag heeft gevonden. Ik volg dan met de grootste aandacht het proces en merk dat er nergens een woord gerept wordt over dat papiertje. Dan stel ik mij toch de vraag, vanwaar komt die informatie? Toch eigenaardig dat op zo'n manier het onderzoek tegen iemand zo kan gericht worden dat hij op voorhand al lijkt veroordeeld, want het stond in de krant.

Een ander aspect is dat van de machteloosheid van de beschuldigde. Bv. wanneereen gedetineerde een klacht wil indienen tegen een cipier bereikt die er meestal niets mee dan enkel zichzelf het risico op de

hals halen, geïseerd te worden, en in de tredmolen zelf nog slachtoffer te worden. Zelfs toen ik op de radio zo een zaak bekend maakte van brutaliteiten van cipiers, heb ik niets dan boel gehad met het resultaat dat ik niets meer kan bereiken of bekomen bij hen die er verantwoordelijk voor waren. In ons land bestaan er geen instanties waar een verdachte naaf toe kan met zijn klachten, zo'n soort ombudsman. Een neutraal onderzoeksrechter, die ter plaatse een onderzoek instelt naar de misbruiken ten aanzien van de beschuldigde, want die zijn er... Als wáj het recht hebben om iemand te straffen, en dat recht hebben wij als maatschappij, dan hebben wij niet het recht om van onze macht misbruik te maken, om in die situatie nog eens onrechtvaardig te gaan handelen? Hij zal zijn straf krijgen, doch niet door de cipiers, niet door de rijkswacht maar door de rechter. Dat is het punt waar ik zeer gevoelig voor ben, omdat het een begin is van een verschuiving waarvan wij niet weten waar we gaan terecht komen. Wij moeten niet hovaardig worden. Wij procureurs, wij rechters wij denken wij doen aan recht. Zoals Hoefnagels het heeft uitgedrukt. Wij rommelen in de marge !! De grote criminelen komen niet in de bak. En dat is ook zo. Wij houden ons bezig met randgevallen, de echte holdupper bv. komt niet in de gevangenis of voor de rechter. Ik heb nu een paar Italianen en wat doen zij? Zij hebben hun maskers hun geweren en trekken de grens over om een casino te overvallen. Net voor ze willen binnengaan doen ze in hun broek van schrik en zien af van hun plan. Doch ze verliezen een masker. Ipv overval gaan ze (ze komen van Charleroi) wat spelen in het casino. 'tis om je knettergeek te lachen. Ze schrijven zich in in het gastenboek. Toevallig noteert een getuige het autonummer, het masker wordt gevonden. Thans zitten ze een maand in voorhechtenis, op grond van poging tot... Juridisch gezien is het geen poging, want de poging is gestaakt door hun eigen toedoen. Dat zijn degegen waarvoor wij pleiten. Ik heb nooit de eer gehad voor een echte harde holdupper te pleiten. Neen, die man zit de avond voor het doorgaat met de politiecommissaris van zijn stad te souperen en geeft aan drie vreemdelingen de opdracht. -ik spreek van concrete feiten. Hijzelf komt niet in het stuk voor. wij bestraffen akdus de kleine machteloze die ook eens hun macht gaan misbruiken, door hun op de hoek van de straat een geweer te kopen... dat is allemaal mogelijk... een pak frit en een geweer. En die die gaan we hard aanpakken om de misdaad te bestrijden. De legale criminaliteit, daar praten we toch zo weinig over. Dat soort heeft in het recht een aparte branche, dat noemt men economisch recht? Wij hebben hierin vele mogelijkheden oa. de oprichting van een PVBA. Beperkte aansprakelijkheid. Als uw aansprakelijkheid al door de wet beperkt is hoe zouden we die dan nog gaan uitbreiden. En dan gaat u in falen, nadat men miljoenen verduisterd heeft op legale manier. De echte crimineel laat zich omringen door een goed advocaat, een goed notaris, een goed boekhouder, die man komt niet in de gevangenis. Wij blijven rommelen in de marge !! 'k geef u een voorbeeld uit mijn krant, waar ik lees op pagina 4. Folkloristische spelletjes veroordeeld als kansspel. Cafébaas veroordeeld in Dendermonde tot een boete van 4000 Bfr. (artikel van 4 kolommen) Op pagina 5 van diezelfde krant lees ik dat in Blankenberge de oprichting is gepland van een nieuw casino en dat men daarbij 1 miljard raming heeft. En de gemeenschap in crisis inversteert dat?..... Wie veroordeelt er wie?

Tot slot, denk ik dat straffen een pleister is op een houten been. In de praktijk steklen we genoeg vast dat het niks oplost? Het bewijs is er. De helft van de misdadigers zijn recidivisten. Zij die altijd maar terug keren. Dus is de gevangenisstraf eigenlijk niet zo afschrik-

wekkend als men bedenkt dat ze toch steeds maar terugkeren. Als ge dan op uw bureel iemand op bezoek krijgt : meneer ik ben gepakt voor te snel rijden. Ge kent ze eh meneer, achter dat groene boomke, met hunne kamera. En ze nemen een foto van uw achterwerk. En dan zeg ik tegen die mensen, en wat gaat ge nu doen? Eh beter uit de ogen kijken, opdat we beter zouden zien waar ze ergens staan! Hzz! Dan zo remmen dat iemand in uw achterwerk zit, op het ogenblik dat men dit fotografeert. Het houdt allemaal verband met een mentaliteitsverandering... het gaat van zeer kleine dingen tot zeer grote.

Ik lees nu nog iets voor uit het sprookjesboek van mijn dochttertje. "Toen wees hij, de kabouter (en dat zijn de goeden) naar de schatkist van de heks, nadat Hans en Grietje door de heks in de gevangenis gestopt waren. Neem gerust wat mee zei de kabouter, ze heeft alles gestolen. (de zedenles is dat wie de dief betrapt, want de haks is de alternatieve van de middeleeuwen, die uiteraard geen lokaal krijgt in een katholieke unief, maar een brandstape, dat de heksen, die progressieven-heksen zijn wellicht mooie vrouwen geweest- de heks heeft geld gestolen en Hans en Grietje zijn de rechtvaardigen en zij vinden het geld en krijgen het. Als beloning moeten zij het niet teruggeven aan diegene die het wellicht ook gestolen hebben...) Met hun zakken vol goud-dus vrij grote dieven- kwamen Hans en Grietje een poosje later terug thuis. Nu konden ze net zoveel eten kopen als ze wilden. Natuurlijk wilde de heks hen achterna doch de kabouters kregen haar te pakken en sloten haar op voor gans haar leven. -en wij vertellen aan onze kleuters van 3 jaar- dat was haar verdiende loon. Zolang wij dit aan onze kleuters blijven vertellen, -dat iemand die goud gestolen heeft van zij die het op hun beurt gestolen hebben en dit niet mogen doen en daarom opgesloten worden voor de rest van hun leven en diegenen die het ontdekken hun zakken met goud mogen vullen, zolang zal de mentaliteit natuurlijk niet veranderen, en zullen wij nog lang in dit lokaal mogen vergaderen.....

HERMAN BIANCHI .

-- " Ik vind het recht nl. zoiets mooi dat ik aan het strafsysteem het recht ontken om zich strafrecht te noemen..." -

...Jef Vermassen heeft een aantal voorbeelden gegeven van uit zijn advocatenpraktijk van machtsmisbruik. Hieromtrent wil ik het even hebben over het Stamfordexperiment, een experiment gedaan met een hoop studenten, die verdeeld werden in een groep bewakers en bewaakten. De bewakers, dat was afgesproken, mochten met de bewaakten doen wat ze wilden, pesten, uithongeren, rotdoen enz... De bewaakten hadden als opdracht zich alles te laten welgevalen... volkomen masochistisch. De anderen volkomen sadistisch. Na 5 dagen moest men het exp. stopzetten, want zowel bewakers als bewaakten gingen er psychisch aan kapot. Na een tweetal dagen gingen ze zulk een gemene dingen doen, dat zelfs de ethiek van het wetenschapp. onderzoek dit niet kon toelaten. Als je een systeem maakt zoals het onze waaraan aan een beperkt aantal mensen zoals rechters, officieren van justitie enz... een moeilijk te controleren, vrijwel absolute macht toekent, dan zullen ze zich vrijwel zeker misdragen... En het ligt niet aan die mensen zelf hoor. Neen zolang we dit systeem blijven aanhouden? zal je ook dit misbruik blijven benouden.

Er wordt allang over geklaagd, al vanaf de eerste helft van de vorige eeuw. Het systeem zelf is begonnen bij de Franse Revolutie. In mijn nieuw boek vermijd ik stelselmatig het woord straf, strafrecht... ik vind het recht nl. zoiets mooi dat ik aan het strafsysteem het recht ontken om zich strafrecht te noemen. Het is geen recht en behoort ook geen strafrecht genoemd te worden. Het is een absoluut machtssysteem. Nog nooit heeft iemand, wetenschapper, filosoof, de positieve waarden van dat systeem kunnen aantonen. Niemand heeft ooit de preventieve waarden kunnen aantonen. Het bewijs van het tegendeel is echter zo gemakkelijk te leveren dat ik al geen zin meer heb om dat te doen...

Het strafsysteem is een uitvinding van de West-Europese cultuur. Andere culturen hebben zulks niet ontwikkeld. Men heeft het bij ons ontwikkeld in de 13de eeuw als een bijproduct van de Inquisitie, en het is Inquisitie gebleven. Alle vormen van Inquisitore processen zijn nog volkomen herkenbaar en duidbaar in de huidige strafrechtspleging. Nu kan je wel zeggen laat ons de rechten die aan de verdachten zijn toegekend zo duidelijk mogelijk waarborgen, maar dat was niet de bedoeling - Dit systeem is opgezet, bewust, om marginalen te controleren. Het is niet opgezet voor een democratische bescherming... Het is een burgerlijk product van de 19de eeuw, om het plebs te controleren. En dat zeiden ze in die tijd ook eerlijk. De burgerlijke elite in die tijd was verlamd van angst voor de toenemende bevolking. (verbetering van de geneeskunde) Bevolkings explosie, hoogkapitalisme, Industriële Revolutie. En strafrecht, en dit om't een en ander te controleren.

Ik ben de laatste jaren ook erg geïnteresseerd geweest in de antropologie en op dit ogenblik zijn we in Togo een film aan't maken. We zien daar iets heel merkwaardigs. Togo is onafhankelijk, met een vrijdictatoriaal regime lijk in veel Afrikaanse landen. Zij hadden nog geen strafrecht, en proberen nu aan de wereld te tonen dat ze beschaafd zijn. Ze hebben hun universiteiten naar een Franse unief gestuurd, en die kwamen terug in een zwarte toga, spraken Frans, en gingen het land in om overal strafrecht in te voeren. Bovendien zijn een aantal Westerse Firma's bereid tot investeren in het binnenland. Daarvoor ook hebben ze strafrecht nodig, om zichzelf economisch te beschermen, ze willen economische zekerheden. Zo zien we dus dat het strafrecht opgericht is, niet om ons tegen ver-

verdachten, niet om ons tegen criminaliteit te beschermen, neen dat is niet de bedoeling, neen de nieuwe machtselite wilde in Togo economische zekerheden. Daar herhaalt het zich in't klein wat wij hier hebben meegemaakt in 1780 en 1830. 't is echt leuk om dat in Togo te zien... die mensen gaan naar het binnenland, er komt politie er komen Frans spreken- de strafrechters. Nu het gekke is de criminaliteit gaat toenemen. Dat is nou precies mijn hypothese. Waaraan danken wij criminaliteit? Aan niets anders dan aan het strafrecht. Dat is nl. een provocerend systeem, dat die criminaliteit nodig heeft in beperkte mate, om zichzelf te kunnen rechtvaardigen. Strafrecht is geen recht, het is een controlesysteem. Om een aantal belangen zeker te stellen, om een machtstoestand in stand te houden, en aan de hand van het Stamfordexp. kan je besluiten dat het bijna zeker leidt tot een heleboel mistoestanden. Ik zou het accent echter in tegenstelling tot Vermassen, bij het slachtoffer willen leggen. Ik spreek het woord slachtoffer uit doch trek het dadelijk weer in. Het is mijn voorstel om de benadering van de criminaliteit terug te brengen in het recht, waaruit het verdwenen is in onze cultuur omdat strafrecht geen recht is. Of zoals Eliaerts zo juist gezegd heeft, het zou civiel-rechterlijk moeten worden, doch dat weet ik echter niet.

Het civiel recht zoals we het nu kennen mist een aantal structuren die nodig zijn. Hoe zit een behoorlijk rechtssysteem in elkaar, waartoe dient zo'n systeem eigenlijk. Hoe de mensen naar zo'n systeem kijken hangt erg veel af van hun politieke ideologie. De mijn is een beetje op de anarcholijn, wat niet wil zeggen dat het anarchistisch is, dat woord is zo misbruikt dat ik het meteen weer laat vallen

Ik stel mij een rechtssysteem voor, waarbij de mensen op een mondige manier met mekaar omgaan. Zoals de Duitse filosoof Habermas het zegt: een autoriteitsloze, machtsloze vrije discussie, van mondige mensen. Wat we nu hebben is een bureaucratie in zijn scherpste vorm. Het was ook één van de eerste bureaucratieën die er was naast de militaire... met nog militaire termen erin die van Bonapartistische afkomst zijn. De hele politieke terminologie is strikt verticaal... enz.

Recht moet zijn, het vinden, het gebruiken en maken van rechtsregels in onderlinge mondige communicatie. Terwijl het opgebouwd is (19de eeuw) als dreiging. Nergens was het zo erg als in België. Zie dat Justitiepaleis, dat als een machtige vampier boven de stad uitsteekt. Ik vind het een griezelig gebouw, ik ben er bang van.

Recht moet in feite zijn, dat men probeert dat partijen elkaar vinden, een geding gaan voeren. "geding" waarin de rechter tracht de gelijkheid te waarborgen tussen de 2 partijen. - het machtsverschil tussen procureur en verdachte is zo onzinnig en zo in tegenstrijd met elke in andere culturen voorkomende procedure. - wat zitten we nu bezig om zo'n proces zo menselijk mogelijk te maken, het kan gewoon zo niet!

Die hele procureur heeft er niet te zijn, dat hele openbare ministerie is een waanzinnige uitvinding. - Met die heksen is het trouwens begonnen. Toen hebben 2 Dominicanen in opdracht van de Heilige Stoel de beruchte Manus manificare geschreven, dat een procedure handboek is tegen de heksen. Hoe kon je ontdekken dat iemand een keks was? Dat zijn nou precies die dingen die nu nog gelden. Of iemand nu al dan niet dit of dat gezegd heeft of al dan niet drugs bezit, hij is al voorop veroordeeld. Ons huidige strafwetboek is een uitvoerige copie van dat beruchte manifest. Nogmaals dit is Europees, niet algemeen geldend!! niet algemeen meeselijk. Hoe moeten we het dan doen? wel ik wil toch een beetje juridisch redden. Niet psychologisch... niet medisch-model-achtig.

Wat zou er moeten gebeuren indien mondige mensen zich opnieuw met de criminaliteitsproblematiek gaan bezig houden? Partijen moeten ongeveer gelijk zijn, we moeten ook niet langer emotionele woorden als dader en slachtoffer gebruiken, doch ipv dat "klager en verweerder" dat zijn de

oude woorden uit de middeleeuwen. En die twee, hebben een geding, een conflict. Nu kun je wel zeggen, het is aardig als mensen onderhandelen en we een delikt uitleggen als een conflict, konfliktstof ! en dat dan trachten ongevaarlijk te maken. Soms is een konflikt niet weg te krijgen, maar in ieder geval moet men erover praten. Nu wat doe je ermee. Er zijn 2 mogelijkheden - of er is een criminaliteit gebeurd en het is hoogst onaangenaam (ik zal de laatste zijn om criminaliteit goed te praten - dat deden die ouderwetse criminologen volgens het medische model. Och die arme stakkers) mondige mensen behoren aansprakelijk te zijn voor hun daden, en dit in elke categorie, ook uit de machtige categorie. Je kan natuurlijk altijd solidariteit betonen door ze te helpen die aansprakelijkheid te dragen. Maar zeggen sommige mensen, en terecht, criminaliteit lokt enorme emoties uit. Verkrachting, moord, mishandeling, dat nemen de mensen niet. Diegenen die het meemaken hebben het enorm moeilijk om de dader nog sympathiek te vinden. Dit intrasseert me allemaal heel erg. Wat ervaren mensen die slachtoffer zijn van een ernstig ding !? -nog erger- hoe lijden mensen die slachtoffer zijn van een gelegitimeerde misdaad. In andere culturen hadden ze er iets op gevonden, het kon nl. gebeuren dat mensen wraak gingen nemen. Als we niets doen gaan de mensen lynchen. -- deze uitspraak is één van de voornaamste argumenten die ingevoerd zijn ter verdediging van het strafrechtstelsel. Anders komt de bloedwraak terug zeggen dezelvden. De bloedwraak heeft bestaan, maar die was helemaal niet zo ernstig als we wel denken. Alle strafrechttheoretici hebben het huidige strafrecht in hun inleiding van hun boeken verdedigd door wat er vroeger gebeurde zo zwart mogelijk af te schilderen. Door huidige historische studies weten we dat het er vroeger heel anders heeft uitgezien dan men altijd dacht. Wat deden de mensen voor de 19de eeuw als er nog geen strafrecht bestond ? toen bestond er hier en daar vrijplaatsen. In Nederland bv. hebben steden als Vianen en Cuxlemborg tot 1796 gefunctioneerd als vrijplaatsen. Zelfs in de tachtiger jaren van de 18de eeuw kwamen daar honderde mensen per jaar asiël vragen, zoeken ! De kwestie op dit ogenblik is echter. Wie beschermt er ons eigenlijk tegen onze eigen overheid ? -de overheid zelf ??- je komt in ons systeem steeds bij de duivel te biecht. Eigenlijk moet je een tweesystemen-systeem hebben. Je moet buiten het systeem ook nog bescherming kunnen vinden tegen dat systeem. Dat hebben ze vroeger goed begrepen, alleen hebben we dat na 1800 overboord gegooid, door die befaamde driedeling van de macht (Montesquieu). Het is eigenlijk dezelfde macht de bal altijd opnieuw toespelen - het is geen splitsing van macht. De middeleeuwse kerk en staat dat waren twee verschillende systemen. Niet dat ik nu voorstander ben van het terug brengen van de macht van de kerk van de middeleeuwen tot nu; we moeten een nieuw systeem vinden dat evengrote macht heeft als de staat -nl. binnenlands asiëlrecht. Er bestaat al buitenlands asiëlrecht. Asiël een mooi woord, dat in feite onaantastbaar beteekent (grieks). We zouden dus dat terug kunnen invoeren. Doch dit gaat zo maar niet, de mensen uit dit systeem moeten willen meewerken, terug zelf leren onderhandelen, want dat hebben ze verleerd doordat ze alles afgenomen is door de staats bureaucratie. En voor dat te leren is minstens een generatie voor nodig. Ik probeer er steeds jonge criminologen entoeziast voor te maken. Binnenkort gaan we experimenteren met een vrijplaats, waar in geval van emotionele emotieverwekkende criminaliteit, partners gaan onderhandelen, o over wat er moet gebeuren met de konfliktstof. Dan is het dus verder een non-of-the-state-business. De procureurs kunnendan een nieuw baantje krijgen als gelijkmaker. Ze moeten dan opletten of er tijdens de onderhandelingen geen misbruik van macht wordt gemaakt; want die gaan er zijn Ook het slachtoffer kan de verweerder gaan misbruiken. Er moet dus tot een definitieve, en zeer reële gelijkheid van onderhandelingspartners

gekomen worden. Daar is dan plaats voor de buurt, voor vakverenigingen, andere groepen, familie. Nooit enkel twee personen laten onderhandelen, dat lukt niet. Andere alternatieven die de laatste jaren worden voorgesteld zoals dienstverlening vind ik dood-eng !! en gevaarlijk ! Daar men dan het machtsveld van het systeem nog gaat vergroten, de dienstverlening gaat een mogelijkheid worden voor de rechters, ... en in Nederland is het al in grote mate zo, binnen de kortste keren haal je zo weer de dwangarbeid binnen. Afgezien van dat iemand zou opgelegd worden om tegen zijn wil in een ziekenhuis te gaan werken, ... en dat wil ik de zieken ook niet aandoen. Het idee is zo dwaas. Mensen zeggen mij soms, ja het is wel nuttig om binnen 30 jaar vrijplaatsen te hebben, maar ondertussen... Volgens mij is het de enige uitweg. En voorlopig zal het nog erger worden met de toenemende automatisering van de bureaucratie die steeds meer macht krijgt. Dan zal de criminaliteit dus gaan toenemen en dan hebben zij weer een argument om het systeem te verstrengen. In de VS is deze escalatie al zeer hoog. Alsmede de criminaliteit, in de VS zitten meer mensen gevangen per inwonerdan in de Sovjet Unie minstens de helft zoveel.... dus !

RECHTSTREEKS VANUIT DE 18de EEUW, LIFTEND !

VRAAGENRONDE NA DEBAT

VRAAG: Is het sekreet geen uitzonderingssituatie?

*Vermassen: Het sekreet is een uitzonderlijke procedure die tamelijk veel wordt toegepast. Als men met zware criminele feiten te maken heeft, komt men het veel tegen. Vandaar dus dat ik het veel tegenkom. Als ik bv. geroepen wordt voor een moordpoging -wat men achteraf correctionaliseert- omdat het Hof v. Assisen teveel verk heeft... SEKREET. D.w.z.: De eerste drie dagen van je aanhouding mag je met niemand contact hebben. Het grote probleem is echter het moment van de aanhouding. Dit begint niet bij de thuisaanhouding, nee, het begint pas vanaf het ogenblik dat men zegt: nu zijt ge aangehouden. Gans de advocatuur heeft onlangs in Gent geprotesteerd tegen het feit dat de mensen eerst een dag werden ondervraagd en daarna onder aanhoudingsmandaat op secreteet werden geplaatst.

*Elijaerts: Veel erger misschien nog dan secreteet is het feit dat in België er gedurende de eerste 24 uren geen rechtsbescherming is... zoals sommige studenten wellicht al ondervonden hebben. In België gebeurt het zeer frequent, buiten de traditionele criminaliteit, in het kader van de ordehandhaving, dat men de eerste 24 uren zonder bescherming wordt ongepakt, en er heel wat gebeurt tijdens die uren. De advocaten weten ook dat de middelen tot verweer vrijwel nihil zijn. In aantallen gezien lijkt me dat nog erger dan op secreteet-stellen.

*Bianchi: In de zestiger jaren zijn er initiatieven geweest, ook van mijn instituut, om de verdachten in de eerste uren van de vervolging een betere rechtsbescherming te bieden, en door jonge, sociale advocaten in Bureaus voor Rechtshulp, waarbij reeds tijdens de eerste ondervraging advocatenhulp kon geboden worden aan de verdachte. Dat is vervolgens uitgebreid tot alle arrondissementen, en nu wordt men dat terug te dringen, omdat het teveel geld kost. Ik zie dat binnen de drie jaar verdwijnen, waarschijnlijk omdat ze jaloers zijn op België, waar ze de mensen zo lekker drie dagen kunnen vasthouden.

VRAAG: Hoe zou nu concreet zo'n ^{vrijplaats}verruit kunnen zien?

*Bianchi: We zijn al een paar jaar daarop aan 't studeren. Het enige wat ik nu weet is hoe ze eruit gezien hebben voor 1800. Dat waren de steden Vianen en Culemborg in Nederland en Hond-schoote in België. Soms waren het stadswijken zoals in Frankrijk: Paris de Temples. Op de plaats waar nu het Centree Pompidou, Beaubourg is. De Temples is afgebroken op bevel van Napoleon, omdat die natuurlijk de pest had aan vrijplaatsen. Ironie van de geschiedenis of onzet- en dat laatste neem ik aan- precies op de plek waar vroeger de ingang van de Temples was, is nu de ingang van het politiebureau. Voltaire heeft indertijd in deze wijk nog asiel gezocht en gevonden. Het was toen een wijk van 40.000, en Voltaire spottte er een beetje mee, dat hij nog nooit zo lekker gezeten had als daar, maar Voltaire spottte met alles. Hij heeft er gezeten op een moment dat hij vervolgd werd door de censuur. Vrijplaatsen zijn vroeger minder kerken geweest dan wel steden. Kerken in de Middeleeuwen waren altijd plekken waar een

paar duizend mensen woonden. Het was veelal een abdijkerk, met monniken, kapittels enz... Het was dus niet zoals in Nederland de laatste jaren wel gebeurd is dat Marokkanen of Turken die door de autoriteiten de grens drängen overgezet te worden omdat ze geen vergunning meer hebben, heil zoeken in kerken, wat de congregatie aldaar wel irriteerde maar toch hebben ze vaak sympathie gevonden.

Er zijn nog andere vrijplaatsen in de wereld nl. in India en in Hawaï. Ik ben ze wat aan het verzamelen maar het is moeilijk. Hoe zouden die eruit moeten zien nu? Ik weet het niet precies. We weten wel dat we waarschijnlijk zullen moeten beroep doen op kerkgebouwen, omdat het één van de weinig wettelijke mogelijkheden is. We hebben een wet die verbiedt om arrestaties te verrichten in gebouwen die voor erediensten bestemd zijn tijdens de kerkdienst. Nou zeg ik altijd als een granje: Laten we het dus de Kappel vd. Zusterterjes vd. Eeuwigdurende Aanbidding noemen. We houden een continue kerkdienst. Je kunt een kerkdienst openen met een ita missa est... een aanroepen van gods zegen, en we hoeven hem niet te sluiten. Het is natuurlijk een juridisch truukje dat veel te zwak is. Makkelijk te omzeilen. De bedoeling van zo'n vrijplaats is dat er mensen asiel kunnen vinden die hele ernstige criminaliteit begaan hebben, hele ernstige emotie-opwekkende criminaliteit, van gewelddadige aard, waarbij slachtoffer of nabestaanden van het slachtoffer heel emotioneel reageren. Of ze werkelijk die hele sterke vergeldingsgevoelens hebben, is dan nog de vraag, dat wordt altijd beweerd.

Voor zover ik onderzoek heb kunnen doen in die richting, wordt dat niet altijd bevestigd. Dat hangt ook af van de reactie van de anderen. Die paar experimenten die men in Nederland heeft toegelaten, was op vlak van hele kleine delictjes. We zullen de ogen sluiten zoi men dan... Dus heb ik de indruk dat men voor de delicten die men anders toch niet vervolgd zou hebben, vrijplaatsen zou gaan gebruiken. Dat betekent alleen maar dat het systeem uitgebreid wordt. Na één of twee jaar denk ik, ik wordt gewoon voor de gek gehouden door die lui: een gestolen bromfiets, een kleine roof, vooral niet te erg, vooral niet met bedreiging, dan willen ze het allang niet meer, omdat dan het gevone recht begint. Waardoor het soort experimenten waarmee je mensen de kans teruggeeft zich te gedragen als mondige mensen en op een dergelijke manier met hun emoties om te gaan, nog moeten beginnen. Hoe ze dan reageren? Wat ze dan gaan doen? Dat weten we nog niet! Ik vind dat de mogelijkheid zou moeten geschapen worden dat we er eindelijk eens mee kunnen beginnen. Het liefst zonder toestemming van de Minister van Justitie. Om bij voorbaat de mogelijkheid uit te sluiten dat hij het in zijn systeem gaat inbouwen. Dan kunnen ze het immers meteen ongevaarlijk maken. Over een paar jaar herken je het niet meer, dan is het gewoon een systeem geworden. Alleen moet je langs de andere kant zien hoe krankzinnig groot de macht van het systeem is, zodat het zonder enige oogdichtdoenerij van hen niet lukt. Een paar jaar geleden waren we in Amsterdam bijna zover dat we gingen beginnen. Toen zaten er een paar mensen in de voorbereidingsgroep, die eruit gegaan zijn, wat wilden zij? Ze wilden dwars tegen de justitie in gaan. Mensen die ernstige delicten ge-

pleegd hadden onderdak geven in hun eigen huis, en een groot bord voor het huis : VRIJPLAATS. Nou, dan weet ik precies wat er gaat gebeuren. Ze gaan het huis binnen, met veel machtsvertoon en ze halen je eruit. Nou, dat is toch prima, zegden ze, dan hebben we aangetoond dat de staat op macht berust. Dat weet ik allang, zei ik. Daarvoor ga ik geen experiment beginnen. Hoe kun je in zo'n overgangperiode gaan experimenteren om te weten of mensen inderdaad in staat zijn te gaan leren zich als volwassenen te gedragen. De mensen moeten het immers terug aanleren. Daar moet een generatie overheen gaan. In die overgangperiode waarin het nieuwe systeem nog geen levensvatbaarheid heeft, in feite nog een klein kamerplantje is, om tegelijk dwars tegen de justitie in te gaan, zie ik het zelf niet zitten. Dan zit je toch gebonden aan die knipoog van de minister.

De behoorlijke wetenschappelijke informatie is nog niet voorhanden, want die kan je enkel verwerven via experimenten. We kunnen bijvoorbeeld tegen de minister zeggen : we beginnen nog niet met een echte vrijplaats, we beginnen met een experiment-vrijplaats. Voor drie jaar bijvoorbeeld, en dan houden we ermee op. Dat moet mijns inziens mogelijk zijn binnen een paar jaar.

VRAAG: Omtrent asiel : onaantastbaar ?

*Bianchi : Dat woord komt dus uit het oude Griekenland, waar mensen die moeite hadden met het rechtssysteem van mensen, beroep konden doen op het rechtssysteem van de goden. Bijvoorbeeld : eiken van Joden in Noord-Griekenland. Als je vlak bij die eik zat, in de schaduw, of hem vasthad, dan mocht je niet aangeraakt worden. Dan zou Zeus wraak genomen hebben... In alle culturen hebben we dergelijke gedachte van een vrijplaats. Het is een zo normale gedachte. Dat je bij de staat bescherming moet zoeken voor bescherming tegen de staat, dat kan toch niet ??

VRAAG: Dreigt het geen nieuwe gevangenis te worden ?

*Bianchi : Een alternatief huis van bewaring ? Het moet niet geleid worden door het Departement van Justitie. Dan wordt het inderdaad een gevangenis. Het is echter ook een beschermen tegen de benadeelde. In de Middeleeuwen had je dat bloedwraaksysteem. Ik heb al gezegd dat dat veel zwarter wordt afgetekend in de boeken van het strafrecht dan dat het in de realiteit was. Die bloedwraak werd bijna nooit toegepast, omdat dat binnen de kortste tijden zou leiden tot escalatie. Moorden tussen families bijvoorbeeld. Binnen een paar weken zou je een burgeroorlog hebben. Men voorkwam die bloedwraak door dingen af te kopen. Compositie heette dat, een heel bekend stelsel ; in de 17de-18de eeuw bleefde dat volon. Het leuke was dat men tot nu toe in Vianen en Culemborg overwegend had aangenomen dat daar schuldenaren naar toe gingen om wat geld te verdienen. Pas nu wordt echter goed historisch onderzoek gedaan naar wat daar toen gebeurd is. Iemand had bijvoorbeeld iets afgekocht voor 3000 goudstukken, voor een ernstig delict dat hij gepleegd had, kon het niet betalen, nam de

benen naar Vianen en om daar te vragen of hij tijdelijk burger kon worden, zei hij ; ik heb schulden. Er werd niet gevraagd waar de schulden vandaan kwamen ; er kon dus niet gestigmatiseerd worden. Hij kon dan in Vianen een handelkje beginnen. Hij kreeg een vrijgeleide om naar Vianen toe te gaan, met een brief van een overheidspersoon. Hij kon onderweg ook niet gepakt worden. Het gezin kon d'er bij. Ze woonden gewoon in Vianen. Het was een stad van 15 tot 20.000 inwoners, ze leefden gewoon tussen de burgers. De criminaliteit was er bijzonder laag, dat hebben we ook nagegaan. Helemaal niet de echte criminelen. Ik geloof trouwens ook niet dat er echte criminelen zijn. En diegenen die ik ken, zitten meestal in de politiek. Als de eisers hoorden dat ze daar in Vianen zaten, dat gingen ze er naartoe, of representanten. Na een jaar werd onderhandeld enz... En dan werd het in plaats van 3000 goudstukken, 100... Dan was de zaak opgelost. Intussen was die een tijd uit het milieu weg geweest waar de emoties waren, de zaak was weer wat geavanceerd, en de dader had geen ellendeplaats gevonden. We moeten nu als mondige mensen gaan zitten uitvinden, wat wel en niet zou moeten gebeuren. Ik voel er als knap kriminoloog niets voor om te gaan voor-schrijven, wat er zou moeten gebeuren, dat moeten die mensen zelf maar weten.

VRAAG: Persoonlijk lijkt me de manier waarop Herman het voorstelt allemaal een beetje idyllisch.

Ten eerste veronderstelt het dat het slachtoffer het delict niet aangeeft bij de politie. Dat aangeven bij de politie is weer ingebed in een aantal andere systemen. Bijvoorbeeld de verzekering. Je moet iets terugtrekken van de verzekering door het papiertje van de aangifte... Er zijn de wraakgevoelens. Iemand die leeft in het kapitalisme, die is onderdrukt. Je merkt dat in het kapitalisme de wraakgevoelens veel heviger zijn dan in een andere cultuur.

Ten tweede onderstelt het een duidelijke problematiek waarover je kan onderhandelen. In zoveel gevallen zie ik een problematiek die het concrete conflict tussen dader en slachtoffer overstijgt. Iemand die in een gevangenis gezeten heeft, en daar een aantal wraakgevoelens overheeft, en die een familie uitmoordt zoals Horion. Wat gaat die man met die familie onderhandelen ? Die problematiek overstijgt dat concrete conflict, die concrete feiten die gebeurd zijn.

Ten derde veronderstelt het model van Herman een dader die een schuilplaats gaat zoeken in een vrijplaats, die dekking gaat zoeken tegen de macht van de staat, maar ook tegen de wraakgevoelens van het slachtoffer. Ik zie heel veel conflicten waarbij de dader helemaal geen zin heeft om naar zo'n vrijplaats te vluchten, omdat hij onbekend is bv. omdat hij een machtige milieuvervuiler is, begeleidt door advocaten. Wat moet er in al die andere conflicten gebeuren.

*Bianchi : Ik geef toe dat wraakgevoelens op een zeer bijzondere manier door het kapitalisme worden gekleurd. Waarschijnlijk dat ze er meer voorkomen. Wat niet betekent dat ze in andere economische stelsels afwezig zijn. Het huidige strafrecht is niet toevallig gestart op het moment dat het hoogkapitalisme gestart is, omdat stelsel te beschermen. Vergeet het maar dat alternatieven

lukken, zolang het industrieel kapitalisme er is. Dat systeem zal niet toelaten dat zijn meest beschermende schild hem wordt afgenomen. Je zou tegelijkertijd van de strijd tegen het strafrecht één van je speerpunten kunnen maken, van alle onrecht wat aangedaan wordt door het kapitalisme. Dat is een wisselwerking van mekaar, en je moet het één doen en het andere niet laten. Alleen zitten wachten totdat het industrieel kapitalisme verdwijnt en vervangen wordt door het socialisme, lijkt me gevaarlijk, omdat je de revolutionaire omslag ervan moet voorbereiden. Indien de mensen ondertussen niet mondigheid geleerd hebben; zou het wel eens heel anders kunnen aflopen. Een vb. van een konflikt waarbij geprobeerd werd de mensen het zelf te laten onlossen, is Portugal nl. in de eerste jaren na de anjerrevolutie. Daar is uitvoerig over geschreven door een Portugese criminoloog. Hieruit kunnen we leren dat mensen na het wegvallen van het onderdrukkend strafrechtstelsel onder het fascistische Portugal spontaan heronnen aan 'informal justice' te doen... zonder verdelings- en wraakgevoelens...

Dan is er het moderne verzekeringssysteem dat precies op hetzelfde ogenblik te voorschijn gekomen is als het strafrecht, en één van de moeilijkst te overwinnen hinderpalen zal zijn voor de filosofie van de vrijplaatsen in de werkelijkheid zal kunnen toegepast worden. Dit systeem maakt het de onderhandelingen verschrikkelijk moeilijk. Als in een aantal gevallen de gestolen goederen terug kunnen gekregen worden van de verzekering, wat zal ik dan nog met die dader gaan onderhandelen..? Dat kan de hele zaak onderstehoven gooien. Wat althans vermogensdelicten betreft van de dader. Zullen rijken naar een vrijplaats toegaan? Ah neen. Die zijn enkel bedoeld voor emoties-opwekkende delicten. Agressie-delicten dus, waar geweld aan de orde komt. Voor een economisch delict heeft het niet zoveel zin...Rijk of arm.Aan de andere kant dacht ik wel dat een onderhandelingsstelsel veel meer kansen biedt om rijken juridisch te vervolgen dan het strafrechtelijke. In Nederland is voor enige jaren het eerste milieuvervuilingsproces gestart in Breda. Er zijn wel wat veroordelingen gekomen maar toch opmerkelijk licht, en de juridische moeilijkheden bleken erg groot te zijn.Al die prachtige rechtsresultates die achterpoortjes bieden kunnen die rijken met hun slimme advocaten gebruiken, en de marginalen niet. We hebben nog een andere zaak die helemaal niet tot vervolging geleid heeft, nl. Lekkerkerk in Rotterdam, waar de heer Wiegels in de Tweede Kamer de volgende dag in de Tweede Kamer verklaarde dat het rijk alle kosten op zich zou nemen. Dat was vele tientallen miljoenen... Het rijk heeft dat ook braaf uitgevoerd. De rekening is nooit gepresenteerd aan de vervuilers. Het was veel beter en veel preventiever geweest had die volledige bevolking van Lekkerkerk een hele onderhandeling gevoerd, civiel-rechterlijk van aard, met de vervuilers. Dan hadden ze wat geleerd nou niet. De enige boodschap die van zo'n systeem uitgaat is dat de marginalen niks mogen, en de rest mag alles.Dat wordt steeds maar herhaald, en blijft bij de mensen zitten. Ik weet wel dat ze machtig zijn, maar de hele bevolking van Lekkerkerk... daar kan je geen advocaten tegen nemen.

VRAAG: Exporteren naar verlaten eilanden voor 'onverbeterlijken'?

*Eliaerts: Het voorstel is dus dat in plaats van in gevangnissen men bepaalde mensen rustig hun gang zou laten gaan op een of ander eiland. Ik ken het voorstel in concreto niet, het komt wellicht ergens neer op de invoering van de galeistraf, de verbanning, die inderdaad in het strafrecht lange tijd aanwezig is geweest. Een ander facet van het verleden dat terug belangstelling wekt, is dat bv. bedevaarten al opnieuw tot de voorstellen behoort, in verband met jongerencriminaliteit. Mijn eerste reactie is dat men nooit een of ander voorstel direct moet weglachen... Ik sta bijzonder huiverig, in verband met de selectie: wie zal die straf moeten ondergaan? Ik neem aan dat men bedoelt dat die mensen gevaarlijk zouden zijn. Wie beslist wat gevaarlijk is? Ook al moreel ben ik erteren. Hoe zou men het moreel verantwoorden een aantal mensen bijeen te gooien op een eiland. Is dat menselijker dan een gevangenis?

*Bianchi: Als alle Europese landen dat gaan doen, hebben we nogal wat eilanden nodig. En de bewaking? Kostelijke zaak... want je moet beletten dat ze ontvluchten, dus moet je een hele marine opbouwen. Want het zou best wel eens kunnen zijn dat ze echt crimineel worden op dat eiland, en een verbond sluiten met de maffiosi... Die houden er helikoptervloten op na... Ik zie er de realiteit niet van in. Toen begonnen werd het strafrecht te humaniseren in de meeste gehate dingen waren dwangarbeid en verbanning in Australië en Amerika gebruikt om criminelen te dumpen. De Engelsen hebben Australië veroverd omdat Amerika uitviel in 1774 bij de revolutie. De bevolking van de kinderen van de criminelen in de veertiger jaren van vorige eeuw wilden het niet meer. De Australische bevolking begon er zich tegen te verzetten. De selectiemechanismen krijg je er helemaal niet mee weg.

*Vermassen: Het is geen origineel voorstel. Ik denk aan de kruisvaart. Waarvan men hoopte dat men niet zou terugkeren, en als ze terugkeerden dan waren ze toch lang weggeweest. Teruggekomen met notebollen en specerijen en dat was ook weer goed.

*Bianchi: Met hashies!

*Vermassen: In Nederland zeker. Hier mag dat niet! De voorouders van de Amerikanen waren boeven en prostitués; het resultaat is erneer... Men ziet wat er van terechtgekomen is. Het is een verschuiving van de problematiek. Wat we nu doen met geïnterneerden is ze in een eiland stoppen. Doornik is het belangrijkste eiland van België. Wanneer u daar in het straffaviljoen, in het laatste paviljoen, een cliënt moet gaan bezoeken, dan gaan er 15 verschillende sloten open, met vijftien verschillende sleutels. In het straffaviljoen doet men van binnen open. Wie daar terecht komt zit veel erger dan in de vergeetput van de Middeleeuwen. Wie ontsnapt kan naar Nederland gaan. Dan stelt zich het probleem van de uitlevering. De Nederlandse justitie stelt zich dan het probleem:

Gent dat in die richting gaat, waarbij men een overeenkomst tracht te maken met politie en parket, nl. dat indien zich een incident voordoet met een jongere, die niet verder vervolgd wordt, maar dat men diegene waarmee de jongere een conflict heeft bij mekaar tracht te brengen, in een sfeer van zo groot mogelijke gelijkheid. Dat dus het strafrechtstelsel er buiten blijft, en hopelijk stilvalt... Dus men schep ruimte voor konfliktoplossing. Ik denk dat alternatieven voor het strafrecht zich vooral moeten situeren op de fase van intrede in het strafrecht; want als er een waarheid is, dan is het dat het een straatje zonder einde is, een vicieuze cirkel.

We hebben onderzoeken gedaan voor korte gevangenisstraffen, waaruit blijkt dat het voor 80% recidivisten zijn, mensen die steeds opnieuw opgepakt worden en door het feit dat ze gepakt worden weer moeilijkheden krijgen enz... Men moet ook geen schrik hebben dit toe te passen voor zware criminaliteit zoals moorden e.d. In assisenzaken, kunstgrepen e.d. zijn er soms vrijspraken, voelt men dat ondanks de show -of misschien wel voor de advocaten dankzij de show - de konfliktoplossing tijdens het proces plaatsgrijpt? Door de voorstelling van het slachtoffer, door de ontraffeling van de zaak, voelt men op een bepaald ogenblik dat met het proces zelf de verdediging er is geweest? Het is zeker niet zo dat omdat het een zware criminaliteit is, het proces niet zou kunnen werken. Doch ook in die gevallen, waar na een occasionele zware criminele zaak, de intrede in het strafrecht dreigend is, en men voelt dat de persoon de katharsis van het conflict beleefd heeft, dan staat hij aan het begin van een zware criminele carrière indien men hem gaat treffen met een buitensporige straf. Wanneer men kijkt wie zware criminaliteit pleegt, dan ziet men dat het ofwel een eerste conflict is dat is uitbarsten, ofwel is het een cyclus van zaken die begonnen zijn, en is het de intrede van de cyclus die betekent dat alle kansen verloren zijn.

Ik zie dus verschillen met de samenleving van vroeger, vooral op het vlak van structurele problemen. Achter het principe staat ik zeker. Men moet zeker proberen de vicieuze cirkel te doorbreken, het machtsmisbruik uit te schakelen. Een andere vraag is of het systeem werkelijk die mogelijkheid zal bieden. Alle systemen die betekenen dat de mondigheid van de mensen gestimuleerd wordt, zijn gevaarlijke systemen. Dat is onbetwistbaar zo. Daarom tracht men veel alternatieven in de strafrechtsgeschiedenis te recupereren. Dat is het gevaar voor veel alternatieven, dat men ze binnen de bureaucratie invoert. Als men echt jongeren mondig wil maken, en als mondigheid gaat beschouwen in dergelijke procedures, dan komen natuurlijk een aantal dingen in het gedrang, nl. de ouderlijke macht. De ouders zijn in elk geval al niet akkoord met een dergelijke onderhandelingsprocedure.

*Blanchi: De vergelijking tussen middeleeuwen en de hedendaagse periodes is een moeilijk probleem. Ik heb het de comparatieve analyse genoemd in mijn boek 'Basismodellen'. Je neemt een bepaald verschijnsel uit de geschiedenis van je eigen cultuur; dat ga je losveken, met een fenomenologische analyse. Je gaat de kern pakken, en losmaken van de toevalligheden van toen. Of je pikt iets uit

die andere cultuur, en je maakt het los van de toevalligheden van die cultuur. Dan moet je het in zijn zuivere vorm overhouden. Vandaar dat ik praat over het binnenlandse asielrecht, in plaats van vrijplaats, omdat dit laatste een heleboel oncontroleerbare fenomenen in zich heeft. Vrijplaats ligt de mensen zo lekker in de mond; Op dit ogenblik beginnen Koot en Bie het woord al in de mond te nemen...

Wanneer Chris Eliaerts zegt: kijk, op dit ogenblik is er een zeer grote mobiliteit, de mensen verlaten zich veel meer dan in de middeleeuwen, dan geloof ik niet dat het juist is. Franse 'mediavisten' hebben ontdekt dat de Franse bevolking in de 13e eeuw voor 30% mobiel was. Men sjouwde maar rond. In de eerste plaats sjouwde men veel op zoek naar medische hulp. Je kon een kruidendokter of een heks zoeken, of een keers branden voor God. Er was niets anders. Aangezien er veel besmettelijke ziekten waren trokken de mensen maar rond. Het is niet zo dat mensen allemaal in zo'n dorre woonden en er nooit uit kwamen. Diezelfde moeilijkheid als die we toen hadden hebben we nu ook. Ik ben direct de eerste om toe te geven dat de massa van de bevolking een groot probleem oplevert. De bevolking is duizend keer zo groot. Hoe het eindproduct van zo'n onderhandelingsstelsel, indien we eraan zouden beginnen, eruit zou zien, weet ik nog niet. Het zal wel anders zijn. Maar er komt nog iets bij: Zijn de mensen bereid om op zo iets in te gaan op dit ogenblik? Nou dacht ik dat de afstand, de weerstand voor de bureaucratie in de afgelopen 20 jaar veel sterker is geworden dan in de 150 jaar daarvoor. De mensen worden er steeds bang voor omdat de macht steeds toeneemt. Ook de automatisering is een zaak die er nog een schep bovenop doet. We moeten ons meer met onze zaken gaan bemoeien. Het is moeilijk om Nederland en België te vergelijken, maar in Nederland weet ik dat de drang om zich met bestuurszaken te gaan bemoeien groter wordt. Ze worden mondiger, en ze accepteren niet meer dat zo'n gemeentebestuur alles voor hen bedisselt. Ook zich gaan bemoeien met conflictstof, afkomstig van criminaliteit, zie ik in dit globaal verschijnsel. Het idee om met een vrijplaats te beginnen als alternatief is vrij nieuw, dat is zomaar niet uit de lucht komen vallen. In de dertiger jaren is niemand op dat idee gekomen. Toen dacht iedereen: Het alternatieve, dat zijn de psychiaters. Dat heeft te maken met veranderende sociale inzichten. Er zijn toch weer marginals in dit systeem. Ik geloof niet dat ik deze angst delen moet. Ik geloof nl. dat je onderhandelingen over conflicten nooit door individuen moet laten doen. We zijn eraan gevend geraakt in het strafrecht, dat, wanneer er schuld is, er altijd een individu aangewezen wordt, terwijl menselijk handelen nooit geïsoleerd van situaties ontstaat. Dat geldt voor alle handelen, ook voor deliktueus handelen. Nou ben ik geen voorstander van collectieve schuld zoals ze in de DDR doen. Met dit collectieve strafrecht handhaven ze het bestaande systeem, gaan ze het moreel maken. Als iemand steelt, dan zeggen ze in het bedrijf: Nou had iedereen in het bedrijf maar goed moeten onletten dat hij niet stelde. We gaan de hele groep straffen want d'er heeft er één gestolen... Dat vind ik verschrikkelijk onrechtvaardig. Als er gestolen wordt in dat bedrijf, dan moet de directie met de hele groep mensen gaan praten, dan moet je niet één schuldige aanwijzen, dat kan natuurlijk niet. Het gaat erom een der-